

Боротьба зі злочинами у сфері торгівлі людьми

Лазорик А.М., курсант 304 навчальної групи ННІ №1 НАВС.

Науковий керівник: завідувач кафедри спеціальної техніки та оперативно-розшукового документування, кандидат юридичних наук **Марков М.М.**

Минуло вже майже двадцять років з того дня, коли у вересні 1999 року Кабінетом Міністрів України була затверджена перша Програма запобігання торгівлі жінками та дітьми, коли були прийняті зміни до Кримінального кодексу України, якими торгівля людьми визнавалася тяжким злочином проти життя людини та суспільної моралі. Це означає, що торгівля людьми визнана українською державою як соціальне зло, з яким необхідно боротися, об'єднуючи зусилля державних, громадських та міжнародних організацій. Саме протягом цих останніх років і розгорталася основна робота в Україні у напрямі протидії торгівлі людьми. Зокрема, прийняті постанова Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 № 111 «Про затвердження Державної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2020 року», наказ Міністерства освіти і науки від 08.04.2016 № 405 «Про затвердження плану заходів Міністерства освіти і науки щодо протидії торгівлі людьми на період до 2020 року».

Проте, аналіз слідчої практики свідчить, що розслідування торгівлі людьми в Україні пов'язане з низкою серйозних труднощів, до яких відносяться: неадекватне фінансування діяльності правоохоронних органів в галузі боротьби з торгівлею людьми, неадекватна законодавча база, недостатнє міжвідомче співробітництво на національному та міжнародному рівнях і відсутність пропозицій для покращення діяльності по боротьбі з цими злочинами. Ще одним важливим фактором, що обумовлює розповсюдження цього виду злочину, є, на нашу думку, війна на сході України.

В усіх без виключення випадках в процесі розкриття та розслідування злочинів органами поліції здійснюється ціла низка оперативно-розшукових заходів. При цьому працівники оперативних підрозділів часто приймають ризиковані рішення. Неякісна підготовка до проведення тієї чи іншої тактичної операції, незнання чи ігнорування відповідними тактичними рекомендаціями призводить до ухилення осіб, передусім лідерів та керівників організованих злочинних груп від кримінального покарання. Тому вивчення правоохоронцями особливостей оперативно-розшукової характеристики цього виду злочину, на нашу думку, є вкрай актуальним завданням.

Стрімке формування теорії оперативно-розшукової діяльності (ОРД), останні десятиріччя потребує розробки її понятійного апарату. Важливого значення у зв'язку з цим набуває розробка поняття оперативно-розшукової характеристики злочинів як однієї з основоположних категорій ОРД, що дозволяє як зрозуміти саму сутність певного злочину з погляду теорії та практики ОРД, так і постійно розробляти й удосконалювати в теорії ОРД наявні оперативно-розшукові заходи його виявлення, попередження і розкриття, а також методики їх ефективного застосування в правозастосовчій діяльності, а на практиці – обирати ефективні шляхи їх використання відповідно до оперативної ситуації.

Слід відмітити, що дослідженням цього виду злочину приділялася увага не одного десятка науковців, проте, у зв'язку зі зміною кримінального процесуального та оперативно-розшукового законодавства, активним проведенням структурного переформатування реформування органів та підрозділів міліції в органи поліції окремі положення, раніше проведених досліджень, не відповідають сучасним вимогам щодо оперативно-розшукового та криміналістичного забезпечення виявлення та досудового розслідування злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми.

Також викликає занепокоєння той факт, що іноді представники судової влади та судові органи нерідко висувають звинувачення не проти осіб, які займаються торгівлею людей, а проти осіб, які потерпіли від торгівлі людьми. Зокрема, це стосується «протиправного» перебування на території іншої держави.

Для успішного розкриття злочинів цієї категорії оперативним працівникам Департаменту боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми НП України та слідчим, перш за все необхідно встановити мету, що переслідують злочинці (сексуальна експлуатація, вилучення органів, примушування до жебрацтва тощо). Особливо це стосується випадків, коли місце перебування людини не відоме, і слід висувати так звані робочі версії вчинення злочину, відсутність документів тощо.

Для вчинення наведених злочинів характерна наявність декількох взаємопов'язаних між собою етапів злочинної діяльності та їх ретельне планування, обов'язковими елементами якого, як правило, є:

- 1) створення фірм, які, прикриваючись підприємницькою або спонсорською діяльністю, вербують та вивозять за кордон жінок під виглядом їх подальшого працевлаштування;
 - 2) налагодження корумпованих зв'язків з посадовими особами державних органів, які займаються оформленням та видачею необхідних для виїзду за кордон документів, а також здійснюють безпосередній контроль за переміщенням громадян через державний контроль України;
 - 3) підшукування поза межами України за участю іноземних громадян «ринків збуту» для продажу потерпілих з метою їх подальшої сексуальної експлуатації;
 - 4) підшукування та вербування осіб, які з огляду на вік та зовнішні дані можуть бути використані для продажу (з використанням можливостей ЗМІ, Інтернету; через друзів і знайомих; за допомогою шлюбних агентств, туристичних фірм, системи AU PAIR);
 - 5) добір способів для переміщення потерпілих через державний кордон України – законного (за дійсним паспортом, іншими необхідними документами) або незаконного (за підробленими документами або нелегально, без будь-яких документів);
 - 6) примушування жінок до заняття проституцією та контроль над ними після прибуття в країну призначення;
 - 7) вибір способу оплати та перевезення грошей за поставлений таким чином «товар».
- Отже, розуміння закономірних зв'язків між системою слідів та іншими елементами криміналістичної характеристики торгівлі людьми надає оперативним підрозділам поліції можливість правильно визначити методичну та схему розслідування.